

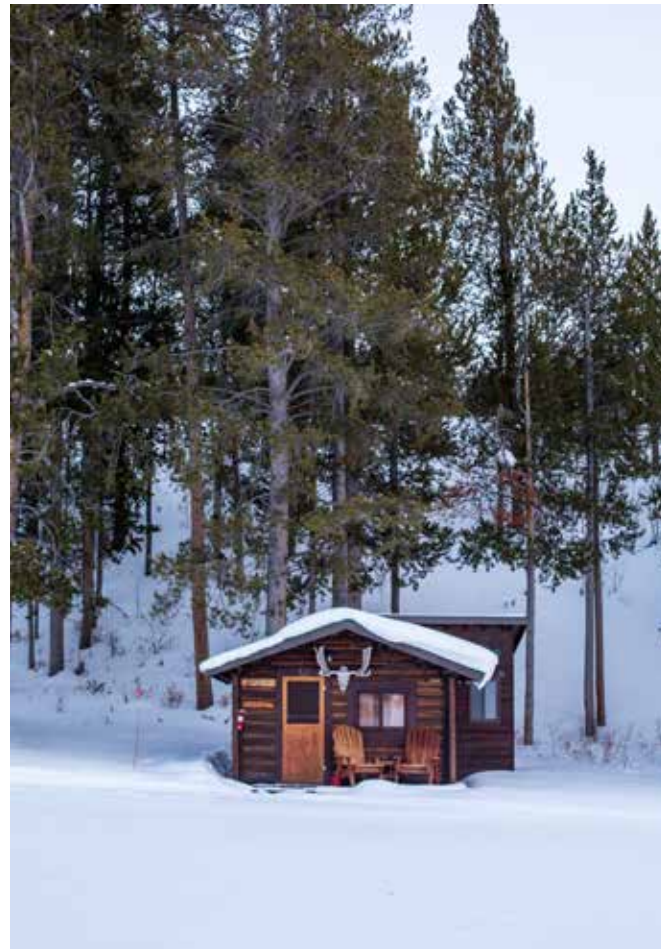
WINTER IN
DE ROCKY MOUNTAINS

Het Wilde Westen van Wyoming

Elk jaar migreert in Wyoming 's werelds grootste kudde wapiti's. Bijna achtduizend herten overwinteren vlak bij het stadje Jackson, aan de voet van Grand Teton National Park. Nergens in Amerika zijn er zoveel bij elkaar te zien. **TEKST EN FOTO'S** Bas van Oort

WINTER IN DE ROCKY MOUNTAINS

N

'Normaal gesproken zijn er een stuk meer bij elkaar. Soms wel drie- of vierduizend.' Natalie Fath zegt het bijna verontschuldigend. Ze werkt namens de U.S. Fish and Wildlife Service voor de National Elk Refuge (wapiti's worden in Noord-Amerika 'elk' genoemd). Op een goede winterdag is de besneeuwde vallei net buiten Jackson bezaaid met wapiti's. Dan zie je de lichtbruine vlekjes tot aan de horizon. Op de achtergrond steken de steile bergtoppen van het Tetongebirge indrukwekkend boven de vallei uit.

Maar vandaag niks van dat alles. De hemel zit potdicht en laaghangende bewolking belemmert het zicht. De wapiti's staan in groepjes verspreid: een stuk of twintig hier, iets meer dan honderd daar. De reden? 'Wolven', legt Fath uit. 'Vanochtend zijn ze nog in de vallei gesignaleerd. Er leven twee roedels van telkens tien tot vijftien wolven in deze omgeving. Door het gevaar zijn de wapiti's uit elkaar gedreven. Wanneer de wolven verdertrekken en de rust terugkeert, zullen de wapiti's weer op hun gemak zijn. Dan staat de vallei opnieuw vol.'

KOUDER EN MEER SNEEUW

De National Elk Refuge is een van de redenen waarom bezoekers in de winter naar Jackson komen. Nergens in Amerika zijn zo veel wapiti's bij elkaar te zien. En nergens kun je als bezoeker zo dichtbij komen, dankzij een weg met uitkijkpunten die langs het Grand Teton National Park loopt. Een andere mogelijkheid zijn sleigh rides, met paard en arrenslee nemen gidsen je mee de Jackson Hole-vallei in. Een tikeltje toeristisch, erkent ook Fath. 'Maar zo kunnen we veel meer mensen vertellen over wat we doen. We hebben een miljoen bezoekers per jaar. Zo'n ritje per slee kan nergens anders in ons land.' Dat uitleg en educatie geen kwaad kunnen, weet Fath als geen ander. 'De een denkt dat we een soort dierentuin runnen, de ander vindt het maar niets dat we dieren beschermen. Daarom is het zo belangrijk om te laten zien wat we doen.'

Dat brengt haar bij het verhaal over de oprichting van de National Elk Refuge, in 1912. 'Wapiti's migreren elk najaar vanuit hoger gelegen

gebieden hiernaartoe. Ze overwinteren in deze vallei vanwege de koudere temperaturen en omdat er meer sneeuw ligt. De National Elk Refuge beschermt ze, zodat er niet meer op ze gejaagd wordt. En we voederen bij als er te weinig voedsel is. Het zijn trouwens niet alleen wapiti's die de winter hier doorbrengen. We zien ook bizens, elanden, trompetzwannen en dikhoornschapen opduiken. Het was een absolute noodzaak om een beschermd gebied als dit te creëren. En het werkt. Ooit bestond de populatie wapiti's uit ruim 25.000 dieren, maar begin twintigste eeuw bleef daar bijna niets meer van over. Dankzij de refuge telt de kudde inmiddels weer 6.000 tot 8.000 wapiti's.'

ROMANTISCHE WILDE WESTEN

Hoewel de Elk Refuge een miljoen bezoekers per jaar trekt, is het niet eens de populairste trekpleister in de omgeving van Jackson. Het stadje heeft zich de afgelopen jaren in sneltreinvaart ontwikkeld tot populaire vakantiebestemming. In de zomer halen de hotels een bezettingsgraad

WINTER IN DE ROCKY MOUNTAINS

van honderd procent. Dat komt deels door de fotogenieke straten in het centrum, die een romantisch beeld van het Wilde Westen uitstralen. Puntgave houten gevels met neonverlichte borden, een cowboybar, oude kruidenierswinkels, ze lijken zo uit een filmset gekopieerd. Al is het centrum ook een aaneenschakeling geworden van galeries met cowboykunst, souvenirshops, hippe buitensportwinkels en uitstekende restaurants. Maar het volk komt vooral door de nabijheid van twee van de populairste nationale parken van het land: Grand Teton en iets verderop Yellowstone.

In de winter is het rustiger. Dan is Jackson een skistadje, met een ski-gebied op loopafstand en een groter gebied op een kwartiertje rijden. Het aantal toeristen valt mee en een hotelkamer vind je een stuk eenvoudiger. Een ander voordeel: het wild in de omgeving laat zich een stuk makkelijker zien.

ZET EEN OMHEINING, BOUW EEN HUIS

Om 7 uur 's ochtends staat Lee Ramella ons naast zijn fourwheeldrive op een parkeerplaats aan de rand van Jackson op te wachten. De veertiger uit Boston, vrolijk en vriendelijk, kent de vallei als zijn broekzak. Hij woont al zes jaar met zijn gezin in Jackson en was meer dan dertien jaar gids in Yellowstone. Amerika's oudste nationale park speelt een essentiële rol in het omliggende landschap. Samen vormen de gebieden, waaronder ook de Elk Refuge, het Greater Yellowstone Ecosystem. Dat is op het noordelijke halfrond het enige nog nagenoeg intacte ecosysteem (waar de natuurlijke gang van zaken vrijwel niet belemmerd wordt door menselijk gedrag).

Maar voor Ramella losbarst over de flora en fauna, schetst hij kort de

IN DE ZOMER
HALEN DE HOTELS
EEN BEZETTINGSGRAAD
VAN HONDERD PROCENT.
DEELS DOOR DE
FOTOGENIEKE STRATEN
IN HET CENTRUM, DIE
EEN ROMANTISCH BEELD
VAN HET WILDE WESTEN
UITSTRALEN

menselijke geschiedenis. Dat kan niet zonder de Homestead Act van president Abraham Lincoln uit 1862. In de drang om het westen van Amerika te ontdekken, kon je 65 hectare grond claimen op terrein dat nog niet ontgonnen was. Zette je het af met een omheining en bouwde je er een huis, dan was het stuk grond na vijf jaar van jou, zonder ervoor te moeten betalen. Ramella: 'Maar vergis je niet, in die tijd lag er elf maanden per jaar sneeuw in deze vallei. Pas rond 1880 verschenen de eerste mensen. Die begonnen het land te bewerken, vee te houden. En toen ze in het najaar al die wapiti's voorbij zagen trekken, wisten ze niet wat ze ermee moesten doen. Met duizenden tegelijk kwamen ze op hun terrein. Ze aten de oogst op, en - in de winter - de rest van het schaarse voedsel. De homesteaders reageerden vijandig en de kudde wapiti's slonk enorm. Tot het zo dramatisch werd dat natuurliefhebbers het niet meer aan konden zien. De National Elk Refuge

werd opgericht om te voorkomen dat de hele soort zou uitsterven.'

LUIE DIEREN

We gaan op zoek naar wapiti's, maar ook naar ander wild. Het Tetonmassief verschuilt zich achter dikke wolken waaruit grote sneeuwvlokken neerdalen. We zien een eland voorbijkunnen, hier en daar een coyote, en staan een tijd te wachten op een kudde overstekende bizons. Maar het zijn vooral de verhalen van Ramella die bekliven. Ze vertellen over de onderlinge banden in de natuur en in het landschap. De plekken waar bomen groeien, bijvoorbeeld. Die staan alleen langs de rivier of in een rechte lijn door het landschap. 'Die lijnen zijn de irrigatiekanalen die vroeger zijn aangelegd om het land te kunnen bewerken.'

Ramella vertelt ook over het belang van de wolf. Hij wijst op de rivier de Gros Vente, die door het landschap slingert. 'Zie je het verschil in de begroeiing? Langs de oevers staan alleen lage bomen en struiken. Eromheen zijn de bomen veel ouder. Dat heeft alles met de wolf te maken, al zou je dat niet direct denken. De wolven zijn jarenlang afwezig geweest in deze omgeving. Ze werden door de bewoners verjaagd, vergiftigd en afgeschoten, tot er in 1925 geen wolf meer over was. Mensen begrepen niet hoe belangrijk het dier voor het ecosysteem is. Door de afwezigheid van het belangrijkste roofdier vermeerdere dieren lager in de voedselketen zich. Er kwamen veel meer wapiti's. Die vraten alle struiken aan de voedselrijke oevers van de rivier kaal, waardoor er niet genoeg overbleef voor de bevers. En naarmate de begroeiing verdween, werd de rivier wijder en ondieper, waardoor ook de vis verdween.' 'Dieren zoals wapiti's werden lui. Ik noem dat *couch potato animals*. Zoals heel wat Amerikanen dik wor-

den omdat ze op de sofa een zak chips eten, zo ging ook de gezondheid van de wapiti's achteruit.'

'In 1995 werd de wolf teruggebracht naar Yellowstone. Ik was erbij. Ik stond op de heuvel waar ze een roedel loslieten. De impact van die beslissing zie ik nog steeds. Wolven hebben een groot jachtterrein, van wel honderden kilometers. De wapiti's werden weer opgejaagd en gedwongen om van hun luie bank te komen; op de rivieroever waren ze niet meer altijd veilig. Dat gaf ruimte voor nieuwe begroeiing. De rivier werd smaller en dieper, de vis en de bever kwamen terug. Bevers bouwen dammen, er ontstaan meren. Breng één verandering in het ecosysteem en je ziet op alle fronten wat die doet.'

WAS IK MAAR EVEN EEN COWBOY

Wolven zien we vandaag niet, al zijn ze nog steeds in de buurt. Ramella: 'Kijk maar naar de dikhoornschapen. Die staan boven op een klif, dat doen ze alleen als er gevaar dreigt. Anders staan ze beneden te grazen. Er is een dikke kans dat je de wolven nog wel hoort, ook al blijven ze uit het zicht. Ze communiceren met elkaar door te huilen, en dat kun je van mijlenver horen. Coyotes doen dat ook, al maken die een scheller, meer blaffend geluid. In elk geval: goed je oren openhouden.'

De dag eindigt bij de Triangle X Ranch, een van de oorspronkelijke dude ranches in het Grand Teton National Park waar ik overnacht. Ook hier krijg ik van Ramella een verhaal. 'Honderd jaar geleden zag het er helemaal niet goed uit voor de homesteaders. Zoals ik al zei, de winters waren veel harder en langer, en steeds meer mensen vroegen zich af vragen wat ze hier eigenlijk deden. Weet je wat de

ommekeer teweegbracht? De filmindustrie. Westerns werden in korte tijd razend populair. In die films werd het leven in het Wilde Westen enorm geromantiseerd. Zo ontstonden dude ranches zoals deze. Het waren niets meer dan gewone boerderijen waar hard gewerkt moest worden. Bezoekers uit het hele land wilden dat wel eens meemaken. Ze kwamen een paar weken op een ranch werken om zich een cowboy te voelen. Let wel: zij betaalden om hier te mogen werken. Zo graag wilden ze die ervaring.'

Op de Triangle X Ranch lijkt er sinds die tijd weinig veranderd, behalve dan dat de gasten excursies doen in plaats van te werken (paardrijden in de zomer, sneeuwschoenwandelen of langlaufen in de winter). De romantiek wordt daarmee in stand gehouden. Je slaapt in een blokhut en kunt je na het eten nog even opwarmen bij de open haard. En als je geluk hebt, kun je je vergapen aan een fantastisch uitzicht op Grand Teton, de hoogste berg van het Tetonmassief waarnaar het nationale park vernoemd is. De naam is overigens door Franse bonthandelaren bedacht, die - ongetwijfeld eenzaam en lang van huis - borsten zagen in het bergmassief.

De volgende ochtend hebben we geluk. Het grootste deel van de bewolking is opgelost. Nu pas is te zien hoe steil de bergen zijn, en waarom veel Amerikanen dit als het spectaculairste deel van de Rocky Mountains beschouwen. De stilte van de ochtend wordt onderbroken door een plots geblaf. Coyotes. Niet veel later schalt er een dieper geluid in de verte. Onmiskenbaar een wolf.

■■■■■
EINDE

PRAKTISCH

- **Delta Airlines** (www.delta.com) vliegt rechtstreeks van Amsterdam naar Salt Lake City (vlucht vanuit Brussel met overstap). Vluchtduur iets meer dan 10 uur, ticketprijzen vanaf 575 euro. Jackson heeft een klein vliegveld, maar een overstap maakt een ticket een stuk duurder. Zelf ernaartoe rijden kan ook. De afstand per auto vanaf Salt Lake City is 450 kilometer. Een huurwagen kun je boeken via www.alamo.be.
- Het bezoekerscentrum van de **National Elk Refuge** is elke dag open van 10 tot 16 uur. Meer informatie: www.fws.gov/refuge/national_elk_refuge.
- Meer informatie over **Grand Teton National Park** is te vinden via www.nps.gov. Toegang tot het park is 20 dollar per persoon en 15 dollar voor een voertuig.
- Meer informatie over **Wyoming** via www.greatamericanwest.co of www.travelwyoming.com.